

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. V. cap. 3. & seqq. de Christo Mediatore

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

mortem, quia præcisè huc non pertinent, sed in specie ad eam Quæstionem, ubi inferius de Cultu Sanctorum agetur, eorsum quoque nunc ea inter discutienda reseruantur.

Nunc pauca adhuc restant ex ultimo capite tribus tantum verbis tangenda, ne quid planè prætermisum maneat. Aliquot adpendicis loco Bellarminus proponit dubia, circa quorum ventilationem hic & ibi occurrit mentio Augustini. Et circa primum quidem dubium, *Ad quæ Inferni loca Christus descenderit*, monet Augustinum docuisse, *Christum descendisse ad ea Inferni loca, ubi erant dolores & tormenta*, nulla tamen tormenta, nullosque passum dolores, quod circa secundi dubii tractationem Evangelicis consentientibus defendit Bellarminus. Ad tertium verò, *Quid Descensus Christi contulerit animabus Iustorum*, dum Augustinus scribit, *nondum se invenisse, quod contulerit*, & Bellarminus præmissio Thomæ responsio sibi non sufficienti statuit, *Augustinum ita scribentem nondum cognovisse, ubi fuerit Sinus Abrahæ, inque eam partem fuisse propensum, ut non esset in Inferno, & propterea hoc manente dubio Eum merito dixisse, nondum potuisse se intelligere, quid descensus Christi ad Inferos iustis contulerit*; facilè videt Lector, quam ad incitas redactus fuerit Bellarminus, id de Augustino sentiens, cuius contrarium paulò ante ex aliquot Eius testimoniis ostensum fuit, *Insensio etiam Gandavense id vi Veritatis agnoscente*. Circa quartum, quod superest, dubium, *An præter animas Iustorum, quæ erant in Sinu Abrahæ, aliqua alia sint liberatae*, etsi apud Evangelicos neque hoc, neque illud in quæstionem veniat, sed utrumque æqualiter repudietur; quia tamen in ejus resolutione Augustini intermixtam voluit auctoritatem Bellarminus, prætermitti omninò non potest aut debet. Distinguit autem inter animas Gehennæ & Purgatorii. De illis monet, *Philastrium & Augustinum in de Hæresibus, hæresin esse dicere, si quis adserat, ullos in Inferno impios Christo prædicante conversos esse & salvatos*, quod hæcenus contra Evangelicos non est. De his autem dubitanter loqui videtur, ut magis in benigniorem inclinans Sententiam, quam confirmari posse existimat iis Augustini verbis, quæ ex laudatâ sæpius Epistola superius jam fuere proposita, quibus Pater Sanctus verba Petri de solutis Inferni doloribus intelligi posse scripuit etiam *de iis doloribus, quibus Ipse Christus teneri non poterat, sed quibus tenebantur alii, quos Ipse noverat liberandos*: ubi quia Bellarminus putat *Augustinum non loqui de animabus Sanctis*, quæ erant in Sinu Abrahæ; nec de animabus impiis, utpotè quas absurdissimum existimabat fuisse Christo ad Inferos descendente conversas; restare, ut loquatur de animabus, quæ adhuc purgatorias luebant Pœnas, quas tamen pœnas, quia suo infraloco demonstrandum erit, Augustinum constanter non agnovisse, per se cadit, Eum hic eas intelligi voluisse; ut non prolixè repetam, quod supra jam monui, Augustinum hanc verborum Petri explicationem non tanquam omninò certam & indubiam, sed possibilem suâ Sententiâ, & ut hodiè loqui amant, probabilem Lectori exhibuisse, quam si hodiè viveret, certò certius quam-maximè improbabilem haberet, & sine dubio repudiaret.

LIBRI QUINTI,

DE

CHRISTO,

CAPVT TERTIVM & seqq.

DE

Christo Mediatore.

Quæ enim in duobus primis capitibus, nominatim secundo contra errorem *Stancari*, Christo opus & officium Mediationis secundum Humanam solum Naturam adscribentis, habet, quia illius erroris communio Evangelicos planè non attingit, sicco prætereuntur pede, adque eam fit accessus Quæstionem, quæ inter nos & Papistas quam-maximè est controversa, *An videl. Christus sit Mediator secundum Divinam quoque Naturam?* In cujus ventilatione etiam Bellarminus Nestorianismum, ad quem deflectere errorem *Stancari* scripsit, à se procul remotum esse velit, nimis propè tamen

1. Ti.
moth. II.

tamen ad eum accedit, sicut utriusque Sententiam diligenter conferenti manifestum erit. Nunc id nobis ratione Instituti incumbit, ut videamus, num Augustinus hic etiam noster sit, an verò ex Sententiâ Bellarmini scripserit, id quod Bellarminus modis omnibus urget, producens Augustinum, non solum Verba Pauli explicantem, *Christum DEI & hominum Mediatorem* expressè *hominem* dicentis, ad exprimendum *Naturam, secundum quam Christus sit Mediator*; sed & in omnibus decem Tomis, adeòque multoties testantem, *Christum esse Mediatorem non secundum Divinam, sed humanam solum Naturam*. Prolixum horum ex Augustino testimoniorum Examen ne Lectori aliquid pariat fastidium, posset breviter fieri provocatio ad alia ejusdem Augustini testimonia, in quibus Divina etiam natura humanæ in officio & opere Mediatorio expressè adjungitur, & ita quidem, ut expressius non possit, ea in specie, quæ ipse Bellarminus capite secundo contra *Stancarum* citavit, ac eomet ipso arma nobis contra seipsum suppeditavit; quin & ea, quæ sub nomine Adversariorum sibi ipsi objecit, sufficienter ex debito ad ea respondere impotens, neque vim eorum distinctione inter Suppositum vel Personam, & Principium formale vel principium Quo eludens; non quasi distinctio hæc in Articulo de Personâ Christi locum non haberet, sed quia in præsentî Quæstione à Bellarmino non benè applicatur. Sed ne Augustinus in gravissimâ hæc Controversiâ inconstanter suam exposuisse mentem, sibi que ipsi contradixisse vel scripsisse videatur, lubet pro concordia locorum adparenter inter se pugnantium audire celeberrimum priori Seculo, ubi hæc Quæstio quam-maximè fuit agitata, Sorbonistam *Espeuceum*, à Bellarmino forsitan idèd omissum, quia fundamentis ab Eo pro Evangelicorum Sententiâ adductis non habuit, quod opponeret. Scripsit Is inter Paralipomenâ Commentariorum in priorem Pauli Epistolam ad Timotheum peculiare de hæc Quæstione opusculum, pro more diligenter e aex antiquitate orthodoxâ colligens, quæ ad Veritatis illustrationem pertinere videbantur. Exinde nunc ea tantum placet excerptere, quæ ad Augustini mentem ritè intelligendam possunt inservire, ut noster & hic maneat. Postquam ergò aliquot ex Eo testimonia adduxit, quæ Christum juxta utramque Naturam exhibent Mediatorem, ea etiam non dissimulavit, sed candidè subjunxit, quæ pro humanâ solum Naturâ videntur militare, his postmodum pro eorum conciliatione additis: *Verum, quid Ego, amice Lector? Actumne ago, an factum potius infectum facere curo? Si, quæ destruxi, ait Apostolus, iterum hæc ædifico, prævaricatorem me constituo. Ego quoque contra, si, quæ construxi, eadem destruo, colludo, an prævaricor? Tantâ ante testimoniorum mole Mediatorem ut DEUM-Hominem ereximus, & nunc tantum ut hominem, non etiam Deum, dejicimus? Et hæc illa est Helena, propter quam mirati sumus, aliquos tam acriter dimicare, esse nimirum, qui Mediatorem DEI & hominum Christum Jesum secundum humanam tantum Naturam esse dicique adeò præfractè & mordicus tueantur, ut tecus sentientes, & Mediatorem juxta utramque simul Naturam, Divinam atque humanam defendentes, Arianismi & id genus in Deum, Filium Dei hæresium infumulent. Sed ita sanè res habet & in aliis quoque Articulis peræquè (si non multò plus) peremptoriis & capitalibus. Qui semel ab aliis recesserunt, non longè post solent à seipsis secedere; homines nimirum ita sibi sapientes, ut reliqui eis desipiant, quotquot non cum illis per omnia & in omnibus sentiunt. Præstabat utique Augustinum Augustino, nedum cæteris, conciliare, quam committere vel collidere. Cum igitur de Mediatione hic loquamur, non patiente tantum, aut ad Mortem usque & mortem Crucis obediens; sed victoriosâ, hoc est, tot victoriarum, nimirum contra Diabolum, peccatum, carnem, mundum, mortem, inferos reportatrice, sic Mediatorem sentimus, non magis hominem sine Deo, quam sine homine Deum esse, fore vel fuisse. Sic inquam sentimus, vel potius cum omnibus totius retrò Ecclesiæ Patribus consentimus, quibuscum nobis sunt communes de hoc Sensu & consensu rationes. In specie Augustinum quod attinet, hæc de Eo post aliâ qua objicit: At videtur Augustinus sic adserere Mediatorem Christum quatenus hominem, ut neget esse quatenus Deum. Respondet. Conciliandus erat sibi Vir tantus, non objectandus, ut sic & aliis quoque Pastoribus atque Doctoribus conveniret; & ex tam multis Ejus locis, quàm multi alterius neminis sunt, pauciores ex pluribus concordandi, non verò à paucioribus contra plures standum, Adserit igitur Augustinus Mediatorem Christum sic quâ hominem, ut non fuerit Mediator futurus, nisi vel priusquam homo. Agnoscimus id & exponimus ut supra, Mediatorem futurum non fuisse, neque talem dicendum aut prædicendum, nisi quâ hominem vel jam factum, vel olim*

olim promissum; eadem enim est Fides Patrum in venturum, & nostra in eum, qui venit, Mediatorem Christum Jesum. Negat idem Augustinus Mediatorem eundem esse quàm Deum. Et hoc quoque agnoscimus, sed & exponimus, negari ab Eo, & sicubi idem alii negare videntur, Mediatorem quàm Deum, purum scilicet ac nudum Deum, nec actu nec respectu hominem factum aut faciendum, sed sic in unâ suâ, hoc est, Divinâ, ac proinde impeccabili, impatibili, immortalî naturâ consideratum, ut alteram, hoc est, humanam Naturam, peccatrici similem, patibilem, mortalem, non vel jam susceptam, secumque personaliter habere, vel post suscipiendam uniendamque habiturus, consideraretur. Quæ expositio & conciliatio ἀποκατάστασις & in speciem pugnantium Scriptoris hujus locorum ad eò non est violenta, sed de ipsius Mente, ut, præterquam quod in locis posterioribus passim Divinitatis meminit, ut ad Mediatoris rationem concurrentis, uno & eodem loco videatur posuisse, Mediatorem utràque naturâ consistare, & sic tamen Mediatorem quàm hominem, ut non sit quàm Deus. Ita enim Augustinus: *Si omnes homines, quamdiu mortales sunt, etiam miseri sint necesse est, quærendus est, qui non homo solum, verum etiam Deus sit, ut homines ex mortali miseria ad beatam immortalitatem hujus mediæ beata mortalitas interveniendo perducatur, quem neque non fieri mortalem oportebat, nec permanere mortalem. Mortalis quippe factus est, non infirmatâ Verbi Divinitate, sed carnis infirmitate suscepta. Non autem permansit in carne mortalis, quam resuscitavit à mortuis; quoniam ipse fructus est Mediatoris hujus, ut nec ipsi, propter quos liberandos Mediator effectus est, in perpetuâ vel carnis morte permanerent.* Proinde Mediatorem inter nos & Deum & mortalitatem habere oportuit transeuntem, & Beatitatem permanentem, ut per id quod mansit, congrueret morituris, & ad id quod permanet, transferretur ex mortuis. Addit Espencæus: Quid hæcenus hoc loco clarius & expressius pro Mediatore, quatenus Deo-Homine? Sequitur tamen in eodem capite mox, quod specie-tenus, non revera pugnet: *Ad illud unum beatificum ut perducemur, non multis, sed uno Mediatore opus erat, & hoc eo ipso, cujus participatione sumus beati, hoc est, Verbo Dei, non factò, sed per quod facta sunt omnia. Nec tamen ob hoc Mediator est, quia Verbum, quippe quod maxime beatum & immortale longe sit à mortalibus miseriis, sed Mediator per quod homo, qui beatus & beatificus Deus, factus particeps humanitatis nostræ compendium præbuit Divinitatis suæ; quique, quando in formâ Servi, ut Mediator esset, infra Angelos esse voluit, in formâ Dei super Angelos mansit, idem in inferioribus Vita, qui in superioribus Vita.* Subjungit iterum Espencæus: Quid ergò? Tantulne Vir & ad Miraculum usque pius, diligens, acutus, non in tam multis Voluminibus, quod & homini, & ad eò πολὺν χρόνον condonandum esset, sed in tam paucis versibus sibi non constaret? Absit. Quærendus est medius aut Mediator, non solum homo, sed etiam Deus; & uno Mediatore opus erat, Dei Verbo. Ergò de ratione Mediatoris est etiam Divinitas, non duntaxat Humanitas. Sed subjicit, videl. Augustinus: *Non quia Verbum, Mediator, sed quia homo.* Respondet Espencæus: Dixit & hoc quidem, neque tamen vel sibi vel nobis contradicit; sed perinde dixit, ac si ita dixisset, Mediatore opus fuisse, Dei Verbo, non quàm Deo nudo & Spiritu simplice, sed quàm Verbo Dei, Deo carne factò, Deo carne humanâ vestito, incarnato & incorporato. *Hæc omnia eruditissimus pariter & in plerisque sincerissimus Sorbonista pro Augustini & Evangelicorum Sententiâ quam maxime orthodoxâ, quæ si Bellarminus serio ad animû vocasset, utpotè sibi etiam præscripta, multa in hæc Quæstione aliter scribere potuisset & de jure debuisset, nisi voluisset premere vestigia Vasquezii, inter Scholasticos hodiè subtilissimi, qui, mirum, scribere non erubuit, Espencæum hoc ipso loco, ex quo hæc sunt descripta, ostendisse, Christum non esse Mediatorem secundum Divinam Naturam, quamvis id obscure explicavit; & tamen ex iis, quæ præmonuerat, sequi statuit, Non solum sine errore, sed etiam necessario secundum Fidem Catholicam ratione Communicationis Idiomatum de utràque Naturâ conerere significatâ prædicari nomen Sacerdotis & Mediatoris, quod satis orthodoxè Scriptum est, modò etiam orthodoxè intelligatur. His si addantur, quæ Gregorius de Valentia, Scholasticorum non ultimus circa hanc Quæstionem & Augustini in Ejus decisione auctoritatem monuit, ad rem nihil super amplius erit. Scribit is de Thomâ, Eum, ut probet, Christum fuisse Mediatorem tantum ut hominem, hoc uti testimonio Augustini, quod ab Espencæo prolixè vindicatum legimus. An perpetua hæc & constans fuerit Thomæ Sententia, nunc dispiciendi locus non est, postquam nuper modò in Vindiciis Evangelico-Thomisticis id fuit expensum. Valentianus autem etsi concedat, uno quodam sensu certissimam esse hæc Thomæ Sententiam, fatetur tamen se non adsequi, quo modo*

lib. 9 de C.
D. c. 15.in III par.
tem, Disp.
83, c. 3.de Christo
redemt. &
Mediat.
Part. II.
cap. 4.

modo probationes, quibus utitur Thomas, id quod vult, satis efficiant. Augustinum in specie eo in loco, non velle, Christum fuisse Mediatorem tantummodo ut hominē, sed etiam ut hominē, NB. non modo ut Deum. Addit post aliqua, esse hanc Sententiam Sanctorum Patrum, qui vel hinc maxime præstantiam Mediatoris Christi commendent, quod naturam utriusque extremi, id est, Dei & hominum Ipse habuerit. Et iterum aliquibus interjectis repetit, ex communi & orthodoxâ Patrum Sententiâ dici debere, Mediatorem Christum fuisse non tantum ut hominem, non tantum ut Deum, sed conjunctim ut Deum & hominem. Insuper & illud post quædam observat, Quod si qui Patres Verbo Divino etiam ante, quam adsumsisset humanam naturam, Mediatoris adpellationem tribuunt, Mediatorem sic vocant, non quia Mediatoris munus obierit ante Naturam adsumtam, sed quoniam aliquando certe Verbum Divinum id muneris in adsumtâ naturâ obiturum erat. Tandem ubi ostendit, quo modo Christus ut Deus & homo conjunctim fuerit Mediator, scilicet, quatenus utraque Natura alio atque alio valuit modo ad ejus functionis efficaciam, denuò subjungit, hanc esse Lib. 1. de Sententiam Patrum & maxime Augustini, inter alia hunc in modum scribentis: Ideò Christus Mediator Dei & hominum dictus est, inter Deum immortalem & hominem mortalem, Conf. Ev. ang. 935. Deus & homo, reconcilians hominem Deo. Adde alium æque illustrem locum, à nullo citatorum, si rectè memini, observatum, ubi Doctor augustus rotundè totum hoc explicat negotium: Ita inter Deum & homines Mediator apparuit, ut in unitate personæ copulans utramque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret.

Lib. 1. de
Conf. Ev.
ang. 935.

Epist. 3. ad
Voluf.

CAPUT NONUM ET DECIMUM,

De QUÆSTIONE,

An Christus sibi etiam aliquid meruerit?

Scribit quidem audacter Bellarminus, convenire Doctores apud Magistrum inter se, atque uno consensu docere, Christum præter ea bona, que suis laboribus peperit nobis, sibi etiam corporis gloriam & Nominis exaltationem meruisse; è Patrum antiquorum choro in super addens Augustinum, hæc inter alia scribentem: Humilitas claritatis est Meritum, Claritas humilitatis est premium. At post alios, Radam in primis, non ita dudum observavit Morandus, Veronensis, Clericus Regularis, non convenire Doctores inter se, nec uno consensu idem docere. Hinc non tantum, ubi agit de potentiâ absolutâ, nimirum an Christus poterit mereri suam Beatitudinem, omnem Gratiam & Habitus omnes supernaturales, expressè nominat Pasqualigum hoc negantem & alios pro se Theologos citantem: Raguseo in contrarium adfirmante & scribente, nullum id Theologorum negare, sed & ubi de facto hanc Quæstionem explicat, eamque adfirmando proponit, concedere cogitur, existimari contra communem apud Vasquezium, Svarezium, Tannerum, Becanum, Lugonem, alios, quorum instantiis in contrarium respondere conatur, quo cum successu, aliorum esto judicium. Quamvis autem de Gloria corporis & proprii Nominis exaltatione, de quâ in specie Bellarminus agit, nullum planè dubium superesse existimet, multum tamen falsus per ea, quæ laudatus Scoti Patronus Rada in hujus Quæstionis tractatione adducit, in primis ad Scotum Doctorem provocans, qui solus opinionem contrariam juxta hodiernam Moralistarum procedendi methodum facere potest probabilem, si non omninò probabilissimam. Augustini auctoritatem à Bellarmino laudatam quod attinet, etsi vocabulum meriti ab Eo adhibetur, adpositum tamen premii vocabulum ita illud temperat & emollit, ut Augustinus meritum propriè & in rigore ita dictum intellexisse, vix ac ne vix quidem dici possit aut debeat, quod inferius porro docebitur, ubi de operum bonorum Meritis erit agendi locus.

Appendicis loco ad Controversiam hanc tertiam non immeritò refertur Quæstio de Fine incarnationis, cuius incidenter tantum Bellarminus mentionem facit in ultimo capite, de quâ actum quoque est in Vindiciis Anti-Thomisticis, hic ideò non prætermittenda omninò, quia Augustini auctoritas hic in primis vindicanda venit, quâ abutuntur ut plurimum, qui in Scoti castris militant. Eminent inter recentiores hoc singulari studio agentes præ pluribus aliis Matthias Hauerius, ordinis Francisci, qui in Tomi posterioris Collationum Theologicarum parte priori sic format & proponit Quæstionem: Quenam fuerit causa finalis, sine quâ non fuisset Incarnatio Filii Dei? Ea autem ne videatur purè Scholastica, de quâ in utramque partem securè & absque præjudicio Veritatis orthodoxæ possit disputari, & quasi perindè sit, quam quis amplectatur Sententiam,

pag. 261.
& seqq.